

ВИДИ ФАКТОРИНГУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання перед вітчизняними підприємствами надзвичайно гострим постає питання ефективного управління господарською діяльністю та максимального ефективного використання наявних фінансових ресурсів. Дебіторська заборгованість, як відомо, являється складовою оборотного капіталу і представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення коштів з обороту, що, у свою чергу, вимагає додаткового фінансування. Найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за відвантаженою продукцією. Тому управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, в першу чергу, пов'язано з оптимізацією і забезпеченням інкасації дебіторської заборгованості по розрахунках за реалізовану продукцію. Таке економічне явище, як «дебіторська заборгованість», особливим чином впливає на фінансово-господарську діяльність підприємств: дебіторська заборгованість, яка протягом тривалого часу не повертається, перш за все негативно впливає на фінансовий стан підприємства, тобто відбувається погіршення платоспроможності підприємства, внаслідок недоотримання грошових коштів, зростають збитки від втрачених можливостей.

Аби ефективно управляти дебіторською заборгованістю потрібні нові інструменти, які оптимізували б грошові надходження підприємства, а також враховували б необхідність сплати податків і платежів, нарощування обсягів діяльності. Одним з таких гнучких інструментів є факторинг, який максимально враховує інтереси сторін факторингової діяльності. Для України даний фінансовий інструмент є достатньо новим та недостатньо врегульованим на законодавчому рівні. Проте, факторинг – це один з найперспективніших способів фінансування, а також досить ризиковий, але, водночас, високоприбутковий бізнес. Тому, сьогодні його застосування є надзвичайно актуальним.

Вивчення існуючих підходів до трактування сутності даного явища, що під факторингом слід розуміти фінансування під відступлення права грошової вимоги за плату. При цьому, щоб факторинг трактувався як такий, слід, щоб виконувалися три умови: 1) одна сторона (клієнт) відступає право грошової вимоги до третьої особи (боржника) другій стороні (фактору); 2) клієнт вносить плату фактору за отримані від нього у розпорядження кошти; 3) фактор передає клієнту кошти у розпорядження.

Факторинговий механізм є досить складним і багатоаспектним і, відповідно, у світовій практиці угоди факторингу відрізняються великою різноманітністю. Тому в науковій літературі відсутня одностайність не лише щодо сутності факторингу, але й можливих проявів його існування. Відповідно, наявність множини диференційованих ознак та критеріїв класифікації факторингу зумовлюють відсутність єдиних систематизованих підходів до виокремлення його видів. При цьому, деякі з них мають безпосередній вплив на порядок обліково-аналітичного забезпечення управління факторинговими операціями. На основі аналізу існуючих підходів до класифікації факторингу виокремлено його види, які безпосередньо впливають на організацію і методичку бухгалтерського обліку та економічного аналізу (рис. 1).

Згруповані за класифікаційними ознаками види факторингу визначають напрями побудови синтетичних та аналітичних облікових рахунків та забезпечують інформативність показників аналізу.

У міжнародній та вітчизняній практиці виділяють два основних види факторингу: з правом регресу та без права регресу. Головним критерієм при поділі факторингу на зазначені види є те, хто бере на себе ризики за погашення дебіторської заборгованості. Відповідно, факторинг без права регресу передбачає продаж дебіторської заборгованості, оскільки ризики переходять до фактора. Факторинг без права регресу надається досить рідко і лише надійним та перевіреним клієнтам, оскільки неплатоспроможність покупця має бути мінімальною.

При факторингу з правом регресу ризик непогашення бере на себе підприємство, тобто при несплаті дебіторської заборгованості фактор може стягнути суму боргу зі свого клієнта. Слід зазначити, що факторинг з правом регресу є найбільш розповсюдженим як в Україні, так і за кордоном. Передача з регресом відображається в обліку як продаж у випадку виконання трьох умов: 1) сторона, що передає, відмовляється від майбутніх економічних вигід, пов'язаних з дебіторською заборгованістю; 2) зобов'язання сторони, що передає, за умовами регресу можна оцінити з достатнім ступенем впевненості; 3) сторона, що приймає, не може вимагати від сторони, що передає, повторної (поверненої) покупки дебіторської заборгованості. Якщо ж не виконуються дані три умови, то передача з регресом відображається в обліку як позика.

Крім того, залежно від того, який вид факторингу обрано, залежить і отримання тих чи інших переваг і недоліків. Адже, відомо, що, наприклад, факторинг без права регресу, який характеризується високим ризиком для фактора є дорожчим, оскільки він не має зворотної вимоги до клієнта.

Рис. 1. Вплив видів факторингу на обліково-аналітичне забезпечення діяльності учасників факторингових операцій

Також можемо говорити про повний факторинг, який включає в себе надання клієнту не лише суто факторингових послуг, а й інших: бухгалтерських, інформаційних, консультаційних, аудиторських, маркетингових, страхових тощо. В цьому випадку витрати постачальника будуть більшими, що в результаті вплине на фінансові показники діяльності. Однак, економічні вигоди від обраного виду факторингу можуть бути набагато більшими, ніж при частковому факторингу, через те, що клієнт зосередить свою увагу виключно на виробничій діяльності і не буде відволікатись на проблеми, пов'язані із залученням грошових коштів, на контроль за станом дебіторської і кредиторської заборгованості.

Беручи до уваги факторинг за ступенем фінансування, слід наголосити саме на термінах отримання оплати за відвантажені товари постачальником. Знову ж таки, в обліку за даною класифікаційною ознакою факторинг буде відображатися по-різному. При факторингу з фінансуванням сума, що становить 80-90 % вартості відвантажених товарів, буде надходити на поточний рахунок клієнта відразу після продажу ним рахунків-фактур. У той час, при використанні факторингу без фінансування надходження грошових коштів буде залежати від умов договору поставки.

Як видно, від обраного виду факторингу залежить організація бухгалтерського обліку на підприємстві, порядок облікового відображення факторингових операцій, формування звітності та розрахунок економічних показників. Тому при виборі факторингу як способу фінансування бізнесу, для забезпечення результативності та ефективності діяльності, потенційним учасникам необхідно звертати увагу на вид факторингу, враховуючи такі фактори як: можливість регресу; спосіб розрахунку; наявність застави; географічне положення; обсяг послуг; поінформованість дебіторів, що диктуватиме їм облікові умови здійснення діяльності.